

Sellafields utsläpp blir våra!

Upparbetningsanläggningarna vid Sellafield har figurerat i *Med sols* spalter år från år. Aldrig har det varit något positivt. Utsläppen till Irländska sjön och Nordsjön har fördärvat för både Irland och Norge. Nordiska rådet och de länder som anslutit sig till OSPAR-konventionen om Nordatlanten har upprepade gånger framfört klagomål till den brittiska regeringen. (*Med sols* 4/01, 4/03, 1/04, 4/04)

"Årets skandal" handlar om THORP, där man återvinner plutonium och uran. I våras upptäckte man att 83 kubikmeter (83.000 l) radioaktiv vätska låg i botten på en rostfri kammare. Den hade läckt ut ur ett trasigt rör. Vätskan bestod av uran och plutonium, upplöst i saltsyra. Provet visar att en del stål, troligen från rörsystemet, har upplösts i soppan. Strålningen i vätskan beräknas uppgå till 100.000 terabecquerel, alltså mer än som släpptes ut från den brinnande reaktor vid Tjernobyl.

Fastän inga utsläpp till miljön skedde klassas läckan som en "Serious Incident", en 3:a på INES-skalan. Det är den värsta olyckan vid Sellafield sedan 1992, då en liknande, dock mindre läcka inträffade i en annan enhet.

Nu i juli offentliggjordes resultaten från en intern haverikommission. Gruppen fann att läckan uppstod hela 8 månader innan den rapporterades. Vårre, gruppen drar den obehagliga slutsatsen, att det skulle kunna hända igen.

Den sena upptäckten berodde, skriver kommissionen, på bristande engagemang, snudd på likgiltighet, hos såväl ledning som operatörer. Flera operatörer säger sig ha noterat avvikelserna men de ansåg att något av den storleksordningen inte kunde inträffa i verkligheten; det måste väl vara ett fel i statistiken (!). Ingen såg efter.

En bisarr ordning

THORPs framtid var oviss redan innan olyckan uppdagades. Anläggningen har aldrig fungerat planerligt. Men en dryg fjärdedel av budgeten för NDA, det nybildade statliga organet som ansvarar för avställningen och saneringen av Englands åldrigaste reaktorer, består av intäkter från THORPs produktion. Olyckan slår därför hårt mot NDAs arbete, en stängning av enheten slår än hårdare.

Även SMP, enheten som producerar MOX-bränsle stod under omprövning hösten 2004. MOX-tillverkningen vid Sellafield fick en dålig start när det avslöjades att fabriken levererade bristfälligt bränsle åtföljda av falska intyg. Någon gång under det senaste året har 30 kg plutonium helt enkelt "kommit bort". F.n. har SMP en kund kvar, i Schweiz.

SMPs förluster räknas i hundratusentals pund, enligt Independent Digital (17 okt 2004). Det är inte mycket som talar för att fortsätta med MOX. Längre var upparbetning det enda sättet att ta hand om Magnox-bränslet, men inte längre.

Försäljning av MOX drar ändå in pengar (om än mindre än kostnaderna). Hela 50% av NDAs budget är avhängig MOX-tillverkningen. Detta faktum blev sannolikt SMPs räddning. Alltså: man är tvungen att fortsätta med förlustbringande, miljövridig verksamhet för att bekosta avvecklingen av annan dito. Bisart!

En tredje anläggning, "B205" har bearbetat det gamla Magnox-bränslet. Fabriken är hela 40 år gammal och ska stängas 2012. Enligt norska Bellona och Greenpeace härrör största delen av Sellafields utsläpp av teknetium, plutonium, cesium och kobolt från bearbetningen av Magnox-bränsle, särskilt från B205.

Det är till B205 som Studsvik-SVAFO ämnar skicka 4,8 ton uttjänt bränsle från försöksreaktorn R1 — mot riksdagens vilja, men med Kärnkraftinspektionens (SKI) goda minne. I retur får SVAFO 1,6 kubikmeter högaktivt avfall i förglasat skick, plus 1,2 kg plutonium — som företaget, enligt egen uppgift, ger till Oskarshamns Kraftgrupp. OKG har ett tidsbegränsat tillstånd att lägga om till MOX-förbränning.

Miljöminister Lena Sommestad beklagar men ser inte något alternativ, bedyrar att affären är "ett undantagsfall". Hon talar om en sista rest av en förgången teknik och den epok då Sverige inte tog hand om sitt avfall. Hon vill mena att Sverige härmed uppträder ansvarsfullt.

Samtidigt frånsvarar hon sig allt ansvar för det aktuella ärendet. Nej, enligt förordningen kan departementet ingenting göra, det är en sak för myndigheten. Hur kan då Lena Sommestad lova att detta är en engångsföreteelse?

SKI har godkänt den här lösningen för R1-bränslet sedan länge men hindrades tidigare av riksdagens förbud mot export av svenskt avfall. Idag hänvisar myndigheten till en EU-förordning från 2000; enligt den behöver företag som önskar handla internationellt med kärnavfall inte längre ha tillstånd, utan de behöver bara informera SKI. Själva transporten är fortfarande tillståndspliktig men det är säkerhetsaspekter, inte etik, som avgör.

Sellafield tar inte emot avfallet förrän sommaren 2007 (såtillvida fabriken inte har fallit för åldersstrecket innan dess). Kommer riksdagen att låta sig köras över av förordningen med samma jämnmod som ministern?

Greenpeace och Gustav Fridolin (mp) uppfattning om "ansvar" skiljer sig från ministrarnas. Förutom att SVAFO anlitar en vida känd miljöbov, som endast under piskan åtgärdar en del av sina utsläpp, förutom det, bidrar den svenska "beställningen" till att rädda verksamheten vid Sellafield undan galgen. Ansvarsfullt?

En annan som inte tar saken med jämnmod är den norska miljöministern, Knut Arild Hareide. Hans kommentar i norsk tv i lördags uttryckte förmodligen vad många av oss känner: "Det virker som om Sverige ikke lenger er herre i eget hus, når det gjelder eksport og import av atomavfall."

IDETTA NUMMER:

• ESS: LUNDS BESLUT ÖVERKLAGAS	2
• FRÅGOR OM LÄCKAN I FORSMARK	2
• DEMOCENTER FÖR FÖRNYBAR ENERGI	3
• "ETISK HÄRDSMÄLTA" I NEVADA	4
• EURATOM DEBATTERAS I RIKSDAGEN	5
• EU: "KÄRNKRAFTSPAKETET" GÅR IGEN	5
• TANKAR & DEBATT	6-7
• FÖRNYBAR ENERGI GER JOBB	8

Nu är det bekräftat: SFR läcker

28 juni meddelades att lagret för låg- och mellanaktivt kärnavfall, det s.k. SFR-lagret, vid Forsmark läckte. Tio gånger det normala läckaget av cesium konstaterades i vattnet utanför. Dagen därpå ställde Folkkampanjen ett antal öppna frågor till det ansvariga företaget, SKB AB, samt till myndigheterna SKI och SSI.

Våra frågor togs med i Uppsala Nya Tidning (7 juli) tillsammans med ett svävande svar från SKB AB. Myndigheterna har ännu inte svarat.

Av nyhetsrapporteringen (dagen efter vårt brev) framkom, att det läckte från det mellanaktiva avfallet, det som kräver isolering och strängre kontroll (!).

Vi vänder oss nu till myndigheterna, bl.a. för att få en kommentar till SKB ABs svar.

Öppna frågor ang. läckaget av cesium från Forsmark till Östersjön

Vi oroas av nyheten att SFR-lagret för låg- och medelaktivt kärnavfall läcker och att ytterligare cesium tillförs den redan cesiumdrabbade Östersjön.

Vi oroas särskilt av att läckaget inte skett på grund av någon olycka eller missgrepp utan är en följd av lagrets "normala" drift. Samt att läckan uppges ha varit känd sedan 1980-talet.

Nyhetsrapporteringen har varit mager. Viktigt att veta är varifrån det läcker, alltså från vilken del av förvaret. Är det från det lågaktiva avfallet eller det medelaktiva? De två förvaras ju under olika grad av isolering.

SSI har begärt att SKB AB vidtar åtgärder. SKB ABs Mats Johansson talar om att "bygga ett tak". Vad syftar de begärda åtgärderna till? Kommer läckaget att upphöra helt, eller bara minskas?

Innanhavet Östersjön tillhör världens mest radioaktiva hav. Det har tagit emot nästan 20 års avrinning från Tjernobyldrabbade Norden, Baltikum och Ryssland/Vitryssland. Att fler kärnavfallsförvar nu anläggs vid Östersjöns kuster lär knappast förbättra dess tillstånd.

Läckaget från Forsmark oroar också av den anledningen, att det är samma SKB AB som har fått i uppdrag att ta hand om det högaktiva avfallet från Sveriges tolv, sedermera tio, reaktorer.

Vi vänder oss till myndigheterna SKI och SSI samt till driftsansvariga SKB AB och kräver en öppen och klar redovisning av det inträffade och de korrekta åtgärderna som planeras.

*Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen
genom Eia Liljegren-Palmaer
Charly Hultén*

ESS-plan fick grönt ljus av KF; beslutet överklagades

Lunds kommun ingår, som tidigare nämnts (*Medsols* 3/04, 1/05), i ett konsortium som vill anlägga en energislukande och miljöhotande anordning för neutronspridning i utkanten av Lund. Kommunfullmäktige tog ställning till detaljplanen för projektet i början av juni.

Kommunens hantering av frågan om ESS (European Spallation Project Scandinavia) överklagades 14 juni till Länsrätten av lundabo och styrelseledamot i Folkkampanjen, *Ninna Widstrand*.

Två grava brister påtalas:

-- Kommunfullmäktiges ledamöter fick inte något beslutsunderlag förrän bara någon dag innan de förväntades ta ställning till projektet. Kommunallagen kräver att handlingarna skall vara ledamöter till handa senast en vecka före beslut.

--Översiktplaner för projekt liknande ESS skall innefatta en s.k. strategisk miljöbedömning (SMB). Beslutet i KF togs innan vare sig SMB eller vanlig miljökonsekvensbeskrivning (MKB) gjorts. Det bryter mot såväl svenska Plan- och Byggnadslagen som gällande EG-direktiv.

Miljöpartiet i Lund kräver dels att kommunen lämnar konsortiet, dels att frågan om ESS etablering tillställs lundaborna i en lokal folkomröstning. #

KONFERENS 23 september

"Energy Intelligence for Europe"

Arrangör: NOAH, d.v.s.danska Jordens Vänner. Plats: Folketinget i Köpenhamn. Temat är olika aspekter på det vägval som Europa står inför. Hur möta klimattförändringens utmaningar? Hur skapa rättvisa konkurrensförhållanden mellan energislag? Konferensspråket är engelska.

Programmet kan hämtas från webben vid www.noah.dk (knapp längst ned i mittspalten på sid ett). Eller från Folkkampanjens kansli.

Anmälningar tas emot per e-post: noah@noah.dk; fax +45 3536 1217; eller telefon +45 3536 1212.

Avgiften, DKK 150/ Euro 20, inkluderar lunch och fika.

RAPPORT

"Unfair Aid"

Ett temanummer av Nuclear Monitor från WISE Amsterdam/NIRS om offentligt stöd — öppet och dolt — till kärnkraft. Författare: Philip Ward.

Skriften, 15 sidor, motsvarar Monitor 630-631.

Utgivningsdatum var 24 juni, vilket innebär att rapporten mot slutet av augusti kan laddas ned från WISE/NIRS hemsida: www.antenna.nl/wise.

Otåliga kan vända sig till Folkkampanjens kansli (kontaktdetaljer sid 8) för en papperskopia.

EFTERLYSNING

Vem vill delta i en arbetsgrupp för ett DEMOCENTER FÖR FÖRNYBAR ENERGI

Praktiskt taget varje gång kärnkraften förs på tal är det någon som kommer med den stående refrängen: "Men det finns ju inga alternativ!"

Alla som kan minsta lilla om energifrågor vet, att det är fel. Därför vill Folkkampanjens *Ninna Widstrand*, tillsammans med många andra intresserade, skapa ett demonstrationscentrum där det mesta i förnybar energiteknik — vindkraftverk i olika storlekar, solvärme, solspisar, solceller, biomassa, biogas, vätgas som drivmedel, m.m., m.m. — kan visas upp. Detta centrum ska vara lättillgängligt för skolbesök, utställningar, seminarier, workshops m.m.

Många av oss minns samarbetet som utmynnade i läromedlen KILOWATTEN och AVSTAMPET. Ninna ser gärna en lika bred uppslutning kring Democentret.

Ett första steg kan bli ett idéseminarium tillsammans med organisationer som SERO, Fältbiologerna, Miljöförbundet Jordens Vänner, SNF, Greenpeace, danska OVE, INFORSE (hela Europa), Idébanken, framsynta kommuner som t.ex. Falkenberg och Växjö, Energimyndigheten, och det nya Hållbarhetsrådet (Umeå).

Vill du delta i arbetsgruppen och/eller planering av seminariet? Kontakta då Ninna per e-post: ninna.widstrand@swipnet.se per telefon: 046-15 22 91

Läs mera :

- * Folkecenter for Vedvarende Energi, www.folkecenter.dk (Jylland) — **se även sid 8**
- * Tingvalls Eko-Centrum för Tillämpad Ekologi (Bohuslän), www.tingvalleko.com
- * EU-skriften, RE Campaign for Take-Off: Sharing Skills and Achievements, http://europa.eu.int/comm/energy/res/campaign_for_take_off/index_en.htm
- * EU-kampanjen (2003-2007) Campaign for Sustainable Energy, för information kontakta: tren-cto@cec.eu.int.

EFTERLYSNING

P.g.a. ett tekniskt missöde blev 130-150 prenumeranter utan sin Medsols i våras. När alla adresslappar hade gått åt (och breven åkt iväg) stod vi med en hög tidningar kvar — och ingen kopia av den då aktuella utskickslistan.

Vi är flera som har ägnat sommartimmar åt att försöka förstå vad som hänt. Vi hittar dock inget mönster och kan inte, utifrån kansliet, se vilka som blivit utan.

Medsols 1/05 kom tidigt i april. Det var ett intressant nummer med ovanligt aktuellt innehåll. Rubriken på framsidan:

Uran — dödligt hot från täkt till förvar.

Högen med tidningar står kvar! Det är bara att höra av Dig och vi skickar, bums!

—Redaktionen

Ingen uranbrytning i Sverige

Leta får man, men bryta? Nix! Så kan man sammanfatta ett uttalande av infrastrukturminister Ulrika Messing 1 juli. Messing uttalade sig i Hotagen i Krokom, en av två orter där Geoforum Scandinavia fått Bergstatens tillstånd att leta. Den andra kommunen är Arjeplog.

Messing lämnade inte mycket tolkningsutrymme: *"Det bedömer jag som uteslutet. Det går stick i stäv med regeringens energipolitik. Vi försöker växla ut kärnkraften, och då är det naturligtvis helt fel av oss att prioritera att utvinna uran i vårt eget land."*

Länstidningen Östersund berättar, att motståndet varit kompakt alltsedan den dagen i april då företaget fick sitt tillstånd att leta. En del av de protesterande var med på 1970-talet, då uranbrytning i Sverige senast fördes på tal.

Ulrika Messing sa inget om ev. miljöhänsyn. Det är förstås ett minerat område. Hur skulle man kunna hänvisa till miljöhänsyn här i Sverige och samtidigt fortsätta att importera uranbränsle?

Källor: Sveriges Radio-Ekot, 1 juli 2005;
Länstidningen Östersund, 2 juli 2005

Yucca Mountain:

Bushs kärnavfallsprogram drabbas av "etisk härdsmläta"

Berget av uttjänt kärnbränsle från USAs många reaktorer har vuxit oavbrutet i cirka 50 år. Idag finns högaktivt avfall i diverse tillfälliga förvar i 39 av landets 50 delstater, varav många ligger tätt inpå stora städer. 161 miljoner amerikaner lär ha ett sådant förvar inom en 12 mils avstånd. Situationen är ohållbar.

I likhet med människor i de flesta länder väljer inte amerikaner frivilligt att "bo granne med" atomsopor. Men en lösning måste finnas. 1982, när lagen om avfallshanteringen skrevs, räknade man med att ett fungerande förvar skulle finnas före millennieskiftet. Under trycket av otåliga delstater och kommuner, som länge väntat på sophämtningen, valde regeringen Bush en ort, dit *hela* landets avfall ska forslas: Yucca Mountain, knappt 15 mil nordväst om Las Vegas i delstaten Nevada.

Projektet, döpt till YMP, har topp prioritet i Washington. Delstaten Nevada kämpar dock med näbbar och klor för att slippa det. 9 juli 2002 lade delstaten ett veto mot projektet. Nevada lever på turism; 35 miljoner spelsugna turister besöker casinon där varje år.

Inte minst transporter förskräcker. Det handlar om hela 70.000 ton avfall. Energidepartementet (DOE), som står bakom YMP, skattar trafiken till 1-6 *vagn- och billaster per dag i 24 år*.

Yucca Mountain må vara avlägset för de flesta, men vägen dit från de många förvarerna passerar åtskilliga orter, stora som små.

— Hur ska man frakta det giftigaste ämnet som människan känner över landets alla vägar och järnvägar? Tusentals mil, genom städer, förbi bondgårdar, affärer och industrier, kyrkor, skolor, människors hem? Regeringen håller tyst om den biten. Frågan ställs av Harry Reid, senator i Washington sedan länge. Olycksriskerna är många. Och så finns numera terrorhotet.

Bränt barn skyr elden

Många nevadabor har vuxit upp i skuggan av, om inte rent av i stoffet från, militärens många bombprov. Utanför militära kretsar är det tunnslätt med "acceptans" för förvaret. Man är trött på vad som upplevs som skönmålningar och ljug. Las Vegas har t.ex. utfärdat ett förbud mot alla avfallstransporter inom kommunens gränser.

Geologiskt sett är Yucca Mountain en utmaning. Orosmomenten är många: risken för jordbävningar, riklig vattenföring, vulkanisk aktivitet i området, bl.a. Att man numera alltmer gått ifrån geologiska kriterier och är inne på att behållarna själva utgör tillräckligt skydd oroar kanske mest. Tjugo års studier av Yucca Mountain får kritik från många håll, inkl. en kommitté som handplockats av presidenten.

Som om lokaliseringsfrågan inte var knivig nog har YMP kantats av oegentligheter, inom det offentliga och bland privata intressenter.

Gång på gång har reglerna för YMP skraddarsyts (med rymliga mått) för deponiet. Hösten 2001 stämde delstaten och miljöorganisationer den federala miljöförvaltningsmyndigheten EPA för att EPA godkände att en underjordisk flod, som idag används som dricksvattentäkt, skulle få tas i anspråk för att späda ut det förväntade läckaget från förvaret.

Yucca Mountain må ligga i en vidsträckt öken men

berget för stora mängder av vatten. DOE, avfallsets formella ägare, har haft regler för förvar sedan 1984. Senhösten 2001 begärde miljöorganisationerna och delstaten att Yucca Mountain skulle underkännas, med hänvisning till DOE:s egna normer. I stället ändrades normerna; nu ansågs själva behållarna räcka som barriär!

Ungefär samtidigt avslöjade en utredning inom DOE att departementets juristfirma under 1999-2001, parallellt med sitt uppdrag för DOE, hade lobbats intensivt i kongressen för valet av Yucca Mountain. Det var å en annan klients vägnar, branschorganisationen Nuclear Energy Institute. Jäv så det stänktes om det. "Etisk härdsmläta" hette det i rubrikerna. Firman avpolletterades.

I slutet av samma november läckte en rapport från GAO, den amerikanska riksrevisionen. Där talades om ett "vetenskapligt fiasko". Man hade kommit över intern kommunikation mellan DOE och den kontrakterade firman Bechtel. GAO vädjade till regeringen att hejda planerna till dess att de nödvändiga undersökningarna slutförts, till i bästa fall 2006.

I våras blev det känt (genom läckta dokument) att man fuskat med rapporteringen av vattengenomströmningen i berget. Enligt New York Times (6 april) uppgav en anställd vid US Geological Survey att han ägnat sig åt dubbelbokföring: "en uppsättning data som tillfredsställde QA (kvalitetssäkringsavdelningen) och en som vi faktiskt använde".

Projektets framtid sätts i fråga

9 juli 2002 röstade U.S. Senaten bort Nevadas veto mot lokaliseringen till Yucca Mountain. Samma dag två år senare satte en appellationsdomstol i Washington hela projektet åter i gungning.

Delstaten Nevada angrep EPAs reglering av projektet på 12 punkter. Domstolen lämnade elva punkter därhän, men på den tolfte underkände den EPAs tidsram för strålskyddsåtgärder. EPA förutsätter ett åtgärdsprogram som avslutas efter 10.000 år. Domstolen anser, med stöd av Vetenskapsakademiens (NAS) beräkningar, att *miljöpåverkan kommer att sträcka sig över minst 300.000 år*. Därmed har EPA brutit mot lagens (Nuclear Waste Policy Act 1992) krav på att åtgärder måste vara i överensstämmelse med NAS rekommendationer.

EPA lät sig inte nedslås av domen och förklarade att anläggningen beräknas tas i drift 2010. Kärnkraftinspektionen var inte lika säker. Tillståndprocessen kan tänkas ta mer tid än EPA räknat med. Delstaten och miljöorganisationerna har ifrågasatt DOE:s försök att inleda tillståndprocessen.

Formellt kan Kongressen omintetgöra domen genom ny lagstiftning. Domen överklagas också.

Fortsättning följer ...

Charly Hultén

Källor:

—Keven Kamps, NIRS: "Yucca heats up", Nuclear Monitor dec 2001; "Yucca decision: 'Still on track' or 'derailed'?"

Nuclear Monitor nr 614 (aug 2004)

—CBS Worldwide Inc. (webbdistr.), inslag från tv-programmet "60 Minutes", July 25, 2004

—David Lowenthal: "Nuclear disarray" (brev) New Scientist, 9 juli 2005.

Bra frågor, upplysande svar

24 maj ställde riksdagsledamot *Sven-Erik Sjöstrand* (v) två frågor till samhällsbyggnadsminister *Mona Sahlin*. Han ville veta hur den svenska regeringen resonerat när de ställt sig bakom förslaget till konstitution: 1. Avser ministern att vidta åtgärder för att Euratom — nu ett fristående protokoll (bilaga) till konstitutionen — stryks ur fördraget? 2. Avser ministern att vidta åtgärder gällande det finansiella stöd som via skattebetalarna går till atomindustrin i EU?

Sjöstrand gav följande exempel: "EU:s planerade ramprogram för forskning 2007—2013 ger ökade anslag till forskning om kärnkraft. Exempel är 2 167 miljoner euro till fusionsenergi, 395 miljoner euro till fissionsenergi och strålskydd samt 395 miljoner euro anslagna till nukleära aktiviteter. Det utgör sammantaget en summa på 3 103 miljoner euro. I förhållande till den senaste budgeten för Euratom är det en ökning med 230 %. Detta ger kärnkraften en ekonomisk gräddfil på energimarknaden. Det är samtidigt tio gånger mer än vad som föreslås satsas på förnyelsebar energi."

"I praktiken hindrar Euratom utvecklingen och etableringen av förnyelsebara energikällor i EU," summerade Sjöstrand.

Regeringens svar lämnades 7 juni av minister *Lena Sommestad*. Hon började lugnt med konstaterandet, att Sverige anslutit sig till en grupp medlemsländer som kräver en ny konferens om Euratom, men att gruppen behövde bli större innan den kunde tvinga fram en sådan. Euratom-fördraget är, mycket riktigt, förlästat men stödet till forskning behövs för medborgarnas säkerhets skull. Sommestad påpekade också att stödet till kärnkraft minskar till en knapp fördubbling i Euratoms budget när man räknar bort stödet till fusionsexperimentet, ITER. Stödet till andra former av energiproduktion har också fördubblats i det nya ramprogrammet, konstaterade Sommestad. Här ligger fokus på forskning om vätgas, bränsleceller, förnybar el, förnybara drivmedel och förnybar energi till uppvärmning och kylning. S.k. ren kolteknik är en annan punkt på EUs dagordning.

Men provocerad av reaktorkramaren *Axel Darvik* (fp) skärpte Sommestad tonen: "Jag undrar vilka det är som

'backar in i framtiden', de som vill använda de nya förnybara energikällorna eller de som ser tillbaka och vill använda de gamla. Jag tror att det finns skäl att påminna Axel Darvik om att det inte finns någon energikälla som rymmer sådana risker som kärnkraften gör. Det är inte någon slump att miljödomstolen nyligen överlämnade ärendet om Ringhals till regeringen med ett yttrande där man konstaterade att det är mycket tveksamt när det gäller överensstämmelsen med miljöbalken. /---/ Det finns ingen annan energikälla som kan förstöra hela detta land på en enda dag om vi misslyckas riktigt. Så är det, och det måste vi komma ihåg."

Sjöstrand var inte helt nöjd. Fördubbling eller ej, får förnybar energi (allslags) bara en tredjedel så mycket FoU-medel som går till kärnteknik. För övrigt ansåg han att det är fel att kärnkraften inte klarar sina kostnader. Samhället stöttar mycket av forskningen och står upp efter kärnkraften.

Ministern försäkrade sedan att Sverige kommer att arbeta för balans i tilldelningen. Med tanke på hur dyr forskning om kärnteknik är, fann hon också någorlunda balans i den aktuella budgeten. Och hon lovade: "Vi kommer att vara mycket aktiva i arbetet med att påverka det så att det verkligen blir ett förslag som stöder en energiomställning, som vi framför allt behöver för klimatpolitikens skull. /---/ Sverige hör till de länder som har beslutat fasa ut kärnkraften. För oss innebär det att vi behöver forskning som handlar om [kärn]säkerhet."

För regeringens del "är omställningen till ett förnybart energisystem det överordnade målet" i förhandlingarna om den sjunde ramprogrammet, avslutade Sommestad.

Läs hela debatten på webben:

www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=27

Använd dialogrutan ned till höger, där skriver du in 667 och får upp interpellationen. I slutet av interpellationen kan man klicka på en länk, som ger debatten ur riksdagsprotokollet för 7 juni.

Den nya kommissionen putsar arvegodset

Energi-kommissionären Andris Piebalgs lade fram sin dagordning i ett tal i våras:

Inledningsvis talade han om *energieffektivitet* och en målsättning för sparandet motsvarande 70 miljoner ton olja per år fram till 2010. Målet är att minska medlemsländernas årliga CO₂-utsläpp med 140 miljoner ton och oljeimporten med 4%.

Strax därpå tar han upp *fusions-teknik* (läs ITER), vars FoU-nota inte avskräcker Piebalgs det minsta. "Vi måste hålla kärnkraftsalternativet öppet för de medlemsländer som önskar att producera och/eller konsumera kärnkraftsel." Men bara om den elen kan produceras på ett säkert sätt och avfallsproblemen löses tillfredsställande. "SÄKERHET måste vara vår första prioritet."

Säkerhet beskrivs som "den drivande kraften" bakom den förra kommissionens s.k. kärnkraftspaket, det som Piebalgs företrädare *Loyola de Palacio* inte fick igenom. Piebalgs ser gärna att hans nya "reviderade" paket antas. För säkerhetens skull.

Och så ruskar Piebalgs liv i ännu en rest ur "paketet", det s.k. avfallsdirektivet. Europas kärnkraftsindustri har "bemästrat hela kärnbränslecykeln," förklarar Piebalgs — med ett undantag, nämligen, hanteringen av långlivat, högaktivt avfall. Här har man inte gjort nog. Därför beklagar han

att det fortfarande saknas tillräckligt stöd hos medlemsländerna för *Palacios* avfallsdirektiv (med tidtabeller och möjligheter till internationella förvar).

När det gäller teknikval förordar Piebalgs *djupförvar* i stabila geologiska formationer. Alternativen — de är två i kommissionärens tankevärld — ratas: *transmutation* ligger för långt i framtiden och *långtidsförvaring* ovanför eller nära jordytan är för sårbar. Men, intonar Piebalgs, även *djupförvar* måste tillåta att man ångrar sig; man måste sörja för återtagbarheten.

Kommissionären framhåller behovet av internationellt samarbete — the Joint Undertaking — i två områden: *transmutation* respektive teknikutvecklingen för *djupförvar*.

Avslutningsvis poängteras vikten av att allmänheten accepterar lokaliseringen av avfallsförvaren. "Utan acceptans, ingen framtid för kärnkraft," säger han utan omsvep.

Workshopen, "Nuclear Waste: Facts and Choices," hölls 28 februari 2005 i Bryssel. Talet har rubriken, "European Union needs a clear answer on nuclear waste" och bär beteckningen, "SPEECH/05/122". Sammanhanget i övrigt är oklart.

Många skribenter har provocerats av folkpartiets och kristdemokraternas aningslösa utspel om mer kärnkraft "för klimatets skull", liksom de 61 socialdemokratiska kommunalpolitikerna oro "för jobben".

Mats Odell och kärnkraften: Sega myter om utbyggnad

Ska Sverige avveckla medan kärnkraft byggs ut i Finland, Baltikum och Polen? undrar Mats Odell (SvD Brännpunkt 5/4). Den är en seg myt att kärnkraften byggs ut, när den i själva verket redan avvecklas. Polen har ingen kärnkraft, alla planer lades ner efter Tjernobyl. Baltikum avvecklar (Ignalina) och bygger inte nytt.

13 länder bygger än: Finland, Ryssland, Rumänien, Slovakien, Ukraina, Argentina, Indien, Iran, Japan, Kina (2,2 procent el från kärnkraft), Taiwan, Sydkorea och Nordkorea. Sammanlagt 30 reaktorer, av vilka flera varit under byggnad i årtionden.

Ingen ny order har kommit i det forna östblocket efter Sovjetunionens fall, ingen har kommit i USA sedan 1974. Finlands femte reaktor är den första ordern i Europa på 25 år. Den som vill delta i protesterna kan gå in på www.folkkampanjen.se eller www.atomstop.com.

Åsa Moberg
Svenska Dagbladet 11 april 2005

Kärnavfallet är vårt ansvar

Kärnavfallsfrågan är inte löst. Den metod som det svenska kärnbränslebolaget SKB har tagit fram är inte trovärdig.

På det seminarium som hölls i Hudiksvall 19 mars fick vi klart för oss hur rörlig vår jordskorpora är. Docent Nils-Axel Mörner, forskare i geologisk dynamik, presenterade en studie över de ständiga rörelser som pågår i vår jord. Sandavlagringar vid Dellen vittnar om en tsunamivåg från havet, Bodarnegrottorna skapades för så sent som 9 000 år sedan. Och då vill SKB garantera att livsfarligt kärnavfall ska vara i säkert förvar i berggrunden i 100 000 år. En orimlighet, ingen människa, inte ens "experter" kan garantera sådant.

Det finns inget och kommer aldrig att finnas ett säkert lager för kärnkraftsavfall, det är livsfarligt under 100 000 år. Allt tal om annat är en enda stor bluff. /---/

Vad kan hända i framtiden, vem och i vilka syften kan plocka upp avfallet? Hur kan människor 25 000-50 000 år framåt förstå vad som gömts där? Det är bara 1 000 år sedan runstenarna skrevs, och hur många av oss kan läsa dem i dag? För bara 8 000 år före Kristus fanns inga människor här och vi dristar oss att prata om 100 000 år av säkert förvar. Ser de inte orimligheten i det hela? /---/

Vi som lever nu blir den generation som är ansvarig för de katastrofer som oundvikligen kommer att inträffa. Jordens rörelser är starkare än våra tekniska bravader. Vi måste hitta bättre lösningar av avfallsproblemet än vad SKB har i dag. De forskare som SKB utestänger måste få visa sitt. Eller så måste vi omedelbart stänga alla kärnkraftverk. Hur kan vi över huvud taget producera utan att veta hur vi ska göra med avfallet efter oss? /---/

Inger Holmlund, Mellanfjärden
Hudiksvalls Tidning, 2 april 2005

Belasta inte våra kommande generationer

/---/ [Kärnavfallet] består av använt Uran 235, vilket har en halveringstid på 704 miljoner år, vilket innebär att det är direkt farligt i flera hundratusentals år, alltså längre tid än den tid vi har vandrat på jorden. 2010, det år då kärnkraften egentligen skulle vara avvecklad har Sverige producerat mer än 8 000 ton radioaktivt avfall, enligt prognoser från Greenpeace. Vi har redan i dag tillräckligt med förbrukat uran som vi inte riktigt vet var vi ska kunna lagra i så lång tid, ska vi då bygga fler kärnkraftverk och sedan få ännu mera använt kärnbränsle per år än vad vi har idag? Att vi sedan skulle bryta upp det uran vi har idag i Sverige kan knappast kallas moraliskt försvarbart, då denna brytning måste ske kontrollerat för att inte radioaktiva ämnen skall rinna ut i närområden, men inte minst skada dem som jobbar med själva brytningen.

Kärnkraft använder jag med gott samvete först den dagen då jag vet att det inte är någon risk för framtida läckage eller skador på de behållare vilka innesluter det använda kärnbränslet.

Att borra ned det i urberget skulle kunna fungera, men vi måste då ned på sådana djup att det skulle vara oerhört svårt och dyrt /---/. Mycket kan hända under alla de hundratusentals år som avfallet bedöms vara farligt. Det är svårt att förutsäga vad som kan hända, men det är just det vi måste då det är vårt ansvar för det avfall vi producerar. Inte kommande generationers. /---/

Wiktor Kettel
Norrköpings Tidningar 13 april 2005

Med utgångspunkt i Tjernobyl-katastrofen och dess följder, inte minst för Norrlands kustkommuner, föreslår Göte Bohman (mp) att vi bojkottar Nordea.

Stora risker med kärnkraft

/---/

Nordea finansierar den finska prototypreaktorn som ska använda en högre andel uran i bränslestavarna, men till en högre risk. Ägarna till våra svenska reaktorer vill öka den termiska effekten så att man kan kompensera hela stängningen av Barsebäck 1 och 2. Regeringen ska snart fatta ett beslut.

Hur kan man riskera människoliv, vår matproduktion och livsmiljö för ett så riskfullt sätt att producera el?

Nu behövs konkreta handlingar att visa att vi tycker riskerna är alldeles för stora.

Här ett par exempel: Nordea, delägt av svenska staten, lånar ut 17 miljarder svenska kronor för 2,6 procents ränta till det finska kraftbygget. Har ni konto där så byt och ange skälet.

Hudiksvalls kommun har fattat beslut om att endast nyttja etiska fonder, men har Nordea som bank. Borde inte nu frågan om bankbyte aktualiseras? Är man bunden till en längre period kan man alltid skriva ett brev och framföra att man inte gillar bankens åtagande och att det kommer att ligga Nordea till last vid en eventuell kontraktförnyelse.

Hudiksvalls Tidning, 25 april 2005

Den rena kärnkraften är en illusion

Under senare år har förespråkarna för den "rena" kärnkraften skördat framgångar i opinionen. Genom att ständigt hävda att svensk kärnkraft skulle vara speciellt miljövänlig och säker har riskerna förträngts i mångas medvetande. Förhoppningsvis är det slut på det nu. /---/

Miljödomstolen konstaterar (i sitt yttrande om effekt-höjningen vid Ringhals, Medsols 1/05) att det inte finns någon hållbar lösning på hur utbränt kärnbränsle ska hanteras — och miljöbalken tillåter inte verksamhet som ger upphov till avfall som kan skada människor och miljö. /---/

Landets kärnkraftsproducenter lär ha blivit chockade över miljödomstolens besked om att deras verksamhet strider mot miljöbalken. De bör emellertid inse att det är dags för kraftföretagen att sluta motarbeta kärnkrafts-avvecklingen och i stället i samverkan med politiken konstruktivt satsa kraft och resurser på att påskynda energiomställningen. Energiframtiden ligger främst i sol, vind, vatten, bioenergi och hushållning. Ju förr de långsiktiga hållbara energikällorna får möjlighet att utvecklas desto bättre blir förutsättningarna för att avvecklingen av kärnkraften kan ske utan störningar. Med den insikten kan Sverige på allvar gå i bräsch för ett långsiktigt hållbart energisystem. Den "rena" kärnkraften är en illusion.

*Håkan Larsson, riksdagsledamot
för Centerpartiet i Jämtlands län
Länstidningen Östersund, 4 maj 2005*

Ytterligare ett mycket läsvärt debattstick i Hudiksvalls Tidning får tyvärr inte plats här. Det är distriktläkaren Ann-Britt Lindmark-Lagerwall, som skrev 11 april under rubriken, "Backa ut från kärnkraften!"

"Vi måste avskaffa kärnvapen innan de avskaffar oss!"

—Gunnar Westberg, ordförande i Svenska Läkare mot Kärnvapen på Normalmstorg i Stockholm 6 augusti i betraktande av kärnvapenspåridningen i världen idag

En snusdosa kärnkraft

En snusdosa radioaktivt avfall från en kärnkraftsreaktor är tillräckligt för att utrota hela jordens befolkning.

Därför måste vi fortsätta kampen mot kärnkraften! 61 socialdemokratiska kommunal- och oppositionsråd protesterar i en debattartikel i Dagens Nyheter mot att den socialdemokratiska regeringen anpassar sig för mycket till miljöpartiet i kärnkraftsfrågan.

Politikerna, som alla kommer från kommuner med energiintensiv industri oroar sig för att strömmen inte kommer att räcka i framtiden och de säger också att användningen av fossila bränslen bland annat leder till försurning och att vi därför måste minska användningen. I artikeln citerar de Tage Erlander som säger att satsningen på kärnkraft istället för fossila bränslen är ett medvetet miljöval.

Men är det ett medvetet miljöval att satsa på kärnkraften när en snusdosa radioaktivt avfall från en kärnkraftsreaktor dödar hela jordens befolkning? /---/

Enligt Greenpeace kommer Sverige att ha producerat 8 000 ton radioaktivt avfall år 2010. Det räcker för att ha ihjäl allt liv på jorden och det är också tillräckligt för att bygga en atombomb.

Våra politiker borde veta att radioaktivt material frigörs i luften och vattnet när ett kärnkraftsverk är i drift och att användningen av kärnkraft därför är en ständig fara.

Ett idiotiskt argument som oftast används för kärnkraften är att den är billig. I kärnkraftsreaktorerna produceras plutonium, som är ett av de dödligaste ämnena som finns. Det tar tusentals år för det att brytas ned. Och uran2 som används tar hundratalet år att brytas ned. Vi måste alltså mellanlagra och sedan slutförvara det radioaktiva avfallet i berggrunden. Det är knappast billigt. /---/ #

*Sofie Wiklund
ledare, Dalademokraten 9 maj 2005*

Terrorbombningarna i Japan får aldrig glömmas

I år är det 60 år sedan kärnvapen användes mot två städer i Japan. Det var som bekant en uranbomb i Hiroshima den 6 augusti och en plutoniumbomb i Nagasaki den 9 augusti 1945.

Ett ofattbart stort lidande hos civilbefolkningen i de båda städerna har inte hindrat, att man fortsatt att utveckla kärnvapen i stort antal och av enorm styrka. Detta är en fruktansvärd förbrytelse mot mänskligheten! /---/

60-årsminnet av de första kärnvapnen uppmärksammas på olika sätt i många länder. Bland annat pågår kring månadsskiftet juli-augusti en flera dagars fredsmarsch i Belgien med syftet att påverka de olika länderna för det totala avskaffandet av kärnvapnen. Läkare mot kärnvapen och andra internationella organisationer arbetar hårt för att påverka beslutsfattarna för att avskaffa kärnvapnen definitivt. Kärnvapen hör inte hemma i vår värld!

Beslutsfattare i alla länder! Tag alla risker med de ohyggliga kärnvapnen på stort allvar! Avskaffa alla kärnvapen!

Thorild Dahlgren, Gävle

Förnybar energi som framtidens "jobbmaskin"

av Preben Maegaard*

I den danska valrörelse 2005 har man fullständigt glömt vad en massiv satsning på miljön och förnybara energikällor kan betyda för industriutveckling och sysselsättning. På dessa områden kan vi här i Danmark skapa jobb som inte redan nästa dag flyttar österut. Fram till januari 2002 skapade vi nära på 30 tusen jobb och en export för 30 miljarder kronor (DKK), varav de flesta inom tillverkningsindustrin för vindkraft. Det är stora tal i förhållande till de mål som dagens politiker laborerar med. Men det händer just ingenting. Sedan VK [den nuvarande regeringen] trädde till har dynamiken inom miljö- och energisektorerna kullkastats totalt.

Idag är det i Tyskland som man ser de största framstegen inom förnybar energi. Det gäller såväl teknikutveckling som politik och lagstiftning. Idag är Tyskland den goda förebilden, precis som Danmark var Tysklands förebild för cirka 15 år sedan. På några få år har man i Tyskland skapat 150.000 nya arbetstillfällen inom förnybar energi, i alla dess former: vindmøller, solceller, solvärme, biogas, kraftvärme, flytande biobränslen m.m. Där uppstår mängder med nya industrier som är rustade att ge sig ut på världsmarknaden med välbeprövade produkter och med en solid hemmamarknad i ryggen.

Samtidigt minskar Tyskland sitt bruk av både fossila bränslen och uran. Under den fossila epoken lades oräkneliga militära och ekonomiska resurser på att säkra tillgången på råvaror. I "sol-samhället" kan man lägga allt detta bakom sig. /---/ Det är den vägen som Tyskland valt när det gäller sin framtida energiförsörjning, med gröna marknader och energiformer som faktiskt är obegränsade. Det ger frihet från konflikter, skaffar rådrum och leder raka vägen till en bättre miljö.

I kraft av den förnybara energins decentraliserade natur, stöttar omställningen utvecklingen i landsbygdsdistrikt. Utbyggnaden sker med brett folkligt deltagande. /---/ Med den tyska modellen uppfyller man internationella miljö- och klimatavtal och får därtill nya arbetstillfällen och nya industrier. Så långt har man lyckats ganska bra. Nära hälften av världens alla vindmøller (16.000 MW) står på tysk mark och målet, 100.000 tak försedda med solceller, har uppfyllts. Under 2004 installerades solceller för 300 MW; det är mer än något annat land och det är knappast för att Tyskland har speciellt bra vindförhållanden eller mycket solsken. Tvärtom.

/---/ Den politiska överenskommelsen om kärnkraftens avveckling i Tyskland vore otänkbar utan en hög profil inom förnybara energikällor.

Genom att satsa på det industripolitiska [snarare än miljö- och energipolitiska aspekter] och genom att bilda nya allianser inom industrisektorn har man kunnat kringgå de gamla energimonopol. /---/ I Tyskland talar man öppet om att omställningen från fossila bränslen till förnybar energi innebär ett aktörskifte.

Man har genom en ändamålsenlig juridisk ram skapat marknadsförutsättningarna för de nya teknologierna, vilket har gett Tyskland avgörande fördelar. Den första lagen (Einspeisungsgesetz) från 1991 motsvarade den danska ordningen med prisgarantier. Den s.k. EEG-lagen** (Erneuerbare Energie Gesetz) från 2000 tog ett steg längre och gav rambetingelser som gynnade många olika energiformer och starkt differentierade taxor. Lagen förnyades och utökades år 2004. Det skedde trots att starka krafter inom den tyska socialdemokratin ville begränsa förnybar energi till förmån för kol.

Ett tyskt elbolag ifrågasatte EEG-lagens överensstämmelse med EUs konkurrensregler. EU-domstolen kom med sitt utslag 2001; domen fastslog att miljöhänsyn och förnybara energikällor skall prioriteras framför konkurrens mellan olika energislag som sådan. Därmed kan även andra länder inför lagstiftning efter samma principer som EEG-lagen, vilket flera länder har gjort. Idag vet vi att riktiga lagar är avgörande för förnybara energislags framgång. Kvoter är en dålig princip jämfört med prisgarantier. 80 procent av alla vindkraftsaggregat i Europa finns i länder med avräkningspriser och statliga garantier. Ett sådant system leder också till de lägsta priserna. Med tanke på att Danmark har 45 procent av världens totala vindkraftproduktion ligger det tveklöst i landets intresse att så många länder som möjligt inför lagar enligt EEGs principer.

En av principerna i den tyska lagstiftningen är att producenter av miljövänlig ström ska få ett pris som är så pass attraktivt så att det lockar till investeringar i nya energianläggningar. Eftersom priset är garanterat av staten i 20 år kan investerarna — mindre firmor, husägare, bönder, etc. — erhålla villkor för banklån som är rimliga och som liknar villkoren i energisektorn. Med ett marknadsdiktat prissystem med kvoter och gröna certifikat kan inte en oberoende producent uppvisa särskilt bra säkerheter för investeringen: lånen blir därför både kortsiktigare och dyrare. Med diskriminerande finansieringsvillkor är det svårt att konkurrera på en fri elmarknad. Utvecklingen i flera länder vittnar om detta. /---/

I våra grannländer — Sverige, Norge, Finland, Storbritannien, Holland, t.ex. — har den etablerade kraftindustrins inflytande, skuggpristänkande, avreglering, konsensus mellan aktörerna, o.s.v. stått i vägen för en politik som skulle ha kunnat bilda en plattform för en miljövänligare energipolitik som motor för nya yrken. Tyskland har, som sagt, valt en annan väg. Med en målmedveten förvaltningskultur har man skapat de nödvändiga allianserna och främjat innovation, speciellt i dynamiska små och mellanstora firmor — både tillverkare av energitrustning och ägare av miljövänliga energianläggningar. /---/

Översättning från danska: Charly Hultén

*) Preben Maegaard förestår Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi i Hurup Thy (Vestjylland), Danmark.

Artikeln, här i förkortning, skrevs februari 2005. Hela artikeln läggs ut på Folkkampanjens hemsida inom kort.

**) EEG-lagen, på engelska och tyska, kan läsas på webben vid www.folkecenter.dk.